

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

4 An in intellectu sint proprii habitus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94179](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94179)

ad moralem rationem habitus, quam ad Physicā naturam quā a subdiuoluntati extrinsecum est qualitati operatiuæ.

Questionis resolutio.

III. Nihilominus tamen dicendum cenſeo, in his brutis nullos eſſe habitus diſtinctos ab ſpeciebus ſenſibilibus, ſeu phantaſmatibus. Et ratio generalis eſt, quia in omnibus ſuis actibus determinantur ad vnum ex vi obiectorum, prout eis repræſentantur. Quod ſigillatim declaro in ſingulis potentiis interioribus illorum: nam de ſenſibus externis nulla eſt dubitatio: In appetitu ergo non indigent, quia appetere non poſſunt aliquid, donec iudicium phantaſiæ determinate proponat obiectum, vt proſequendū, vel fugiendū, & poſito tali iudicio ex neceſſitate appetunt, vel fugiunt. Vnde non magis indigent habitu ad huiusmodi motus quā graue ad deſcendendum deorſum.

IV. Rurſus per phantaſiā ſemper etiam naturaliter apprehendunt aut iudicant, iuxta modum & qualitatem ſpeciei per quā eis proponitur obiectum. Quod quidem manifeſtum eſt, quando exiſtimatio vel iudicium ſit in præſentia obiecti, & præſertim ſi nulla conſuetudo præceſſit. Et ratio eſt clara, quia minorē indifferentiā habent potentia apprehenſiua, quā appetitiua: ſi ergo in appetitu habent naturalem determinationem, à fortiori in phantaſia. Vnde ſit, ſi contingat aliquando, vt concurrant bruto variæ ſpecies obiectorum, quorum nulla ſufficit ad determinandam apprehenſionem, vel exiſtimationem quaſi practicā, de fugiendo aut proſequendo obiecto, nō poſſe determinari, donec ſpecies repræſentatiua aliquo modo immutetur: vnde ſi in itinere prius brutū heret & timet progredi, ſi vero fortius pungitur, ſtatim mouetur, ideo eſt, quia ſpecie doloris vehementius excitatur, & determinatur. Igitur in præſentia obiectorum ſemper ſit hæc apprehenſio mere naturaliter ex parte potentiæ, poſita ſufficiente ſpecie ex parte obiecti.

V. Ex quo facile intelligitur, eodem modo determinari in abſentia obiectorum, etiam ex conſuetudine, quia non minorem efficaciam requirunt ex parte phantaſmatis in abſentia, quā in præſentia obiecti tam poſt conſuetudinem, quā in principio eius: ergo ſemper naturaliter determinantur poſito tali phantaſmate: ergo non requirunt alium habitum, nec ſunt capacia eius. Conſuetudo ergo in his animalibus non deferuiet ad acquirendum habitum, qui inclinet potentiam, ſed vt phantaſma ſic, vel ſic repræſentans firmius adhæreat. Atque ita ſit, vt ſine alia conſuetudine ex vi ſolius phantaſmatis alicuius obiecti ſenſati, non apprehendant aliquid inſenſatū, nec iudicent eſſe fugiendū aut ſecundū. Interveniente autem conſuetudine, quia ſæpius experitur brutum in præſentia talis obiecti ſe pati dolorem, vel aliquid ſimile, ſpecies obiecti illius ſenſibilis retinetur in memoria, tanquā repræſentans illud obiectum vt doloriferum. Atque ita ex vi phantaſmatis quæ per repetitionem actum firmius hæret memoria, contingunt omnia quæ per conſuetudinem, vel experientiam bruta videntur acquirere: ergo non eſt neceſſarius illis alius habitus. Nam licet fingamus habitum in phantaſia bruti, ſi ſpecies non repræſentet obiectum cum omnibus circumſtantiis requiſitis ad determinationem actus, non poterit determinari. Si vero ſpecies repræſentet obiectum cum omnibus circumſtantiis, naturaliter determinabitur etiam ſi non habeat habitum: eſt ergo impertinens talis habitus, & conſuetudo ſolum efficit, vt ſpecies repræſentet obiectum ſub his, vel illis circumſtantiis. Et hoc opinor ſenſiſſe D. Thom. cum dixit, quodammodo eſſe habitus in his brutis, vt ex ſolutione ad ſecundū a fortiori conſtare poteſt. Et addere etiam

poſſumus, hanc ipſam imperfectam habilitatem, vel conſuetudinem nō habere proprie in eis locum, niſi quatenus aliquo modo ſunt capacia diſciplinae per ſubordinationem ad rationem humanā: nam in ſola experientia mere naturali minus imitantur modum, aut uſum habitus: ſed ſolum ex memoria repetita naturali inſtinctu operantur.

De hominis cogitativa & eius habitus.

VI. Dicet, ergo idem dici poterit de cogitativa hominis quod nullum acquirat habitum, præter ſpecies conſervatas in memoria, & repræſentantes hoc, vel illo modo. Reſpondetur, ita videtur docere Diuus Thomas dicto articulo ad tertium, ubi de homine loquens, ſolum ait: In interioribus viribus ſenſitiuis apprehenſiuis eius poſſe poni habitus, ſecundum quos ſit bene memoratiuus, vel cogitatiuus, vel imaginatiuus. Et affert Philoſophum de memor. & remiſc. capite tertio, dicentem, quod conſuetudo multum operatur ad bene memorandum. Non videtur ergo Diuus Thomas ponere alium ſenſum in noſtro ſenſu interiori, niſi eum, qui deſeruit memoriæ: qui non videtur diſtinctus ab ſpeciebus magis vel minus perfectis.

VII. Nihilominus verſimilius videtur, in cogitativa hominis acquiri habitum diſtinctum ab ſpeciebus, dantem facilitatem, & inclinantem potentiam ad aliquos actus determinate. Ratio eſt, quia cogitativa hominis non eſt ita ſimpliciter determinata ad vnum, ſicut phantaſia bruti, nam poteſt aliquo modo ex imperio rationis moueri & determinari ad operandū, vt ibidem Diuus Thomas docet: & ideo ſicut appetitus ſenſitiuus hac ratione eſt capax proprii habitus, ita & cogitativa, vt promptius & facilius obſequatur ratione in ſuis apprehenſionibus, & cogitationibus, & iudiciis ſibi proportionatis de ſenſibilibus fugiendis, vel ap. etendis. Et hoc totum exiſtimo comprehendiffe Diuum Thomam ſub illis verbis: vt homo ſit bene memoratiuus, cogitatiuus, & imaginatiuus.

SECTIO IV.

An in intellectu sint proprii habitus.

Ultima obiectio occurrit de intellectu hominis, nam cum ſit potentia naturaliter operans, non videtur indigere alio habitu, præter ſpecies intelligibiles. Nam ſi ille ſufficienter repræſentant obiectum, intellectus naturaliter aſſentit ſi vero inſufficienter repræſentant, vel non poteſt præbere aſſenſum, vel non niſi iuxta ſufficientiam ſpecierum. Et declaratur in hunc modū in habitu ſcientiæ, aut primorum principiorum: nam ſi intellectus exacte apprehendat rationes terminorum, quibus conſtat propoſitio immediata, naturali neceſſitate præbebit aſſenſum: ſi minus præbere non poterit: ergo ad talem aſſenſum non eſt neceſſarius habitus præter ſpecies exacte repræſentantes extrema propoſitionis. Similiter, ſi quis euidenter cognoſcat medium ſcientificum, & illud applicet aſſentiendo maiori & minori propoſitioni, neceſſitate naturali eliciet aſſenſum ſcientificum cōclutionis, & ita non indiget habitu: Si vero non conſideret medium ſcientificum, vel illud ſufficienter non applicet, non poterit habere aſſenſum ſcientificum cōclutionis: ergo impertinens eſt talis habitus, præter ſpecies terminorum ſufficienter & recte coordinatas.

Propter hanc obiectionem ita ſentiunt de habitibus intellectus nonnulli Thomiſtæ, Sonc. 5. Metaph. quæſtion. 9. Et videtur fuiſſe ſententia Diui Thomæ quæſtione 24. de veritat. artic. 4. ad nonum, ubi ait, Nn 4

I.
Dubitandū
rationes.

II.
Quarundā
opinio.

hab-

habitu intellectus esse aliqualem ordinationem specierum. Idem sentit in quæst. 10. artic. 2. ubi postquam probauit, in intellectu possibili remanere species intelligibiles post actuale considerationem, subdit, & harum ordinatio est habitus scientiæ: idem significat 1. 2. quæst. 67. artic. 2. ubi ait, formale in scientia esse species intelligibiles, materiale uero esse phantasmata, & 3. parte quæstione 12. articulo 2. sentit augmentum habitus scientiæ proprium & secundum effectum eius consistere in augmento, seu additione specierum.

Quæstionis resolutio.

III. Nihilominus tamen uerior est sententia quam proposuimus, nimirum, generari in intellectu proprios habitus distinctos ab speciebus intelligibilibus inclinantes ipsam ad proprios actus, & ad conuenientem usum specierum. Et hæc est opinio magis recepta in schola Diui Thomæ. Quam tenet Capreolus in Prologo Sententiarum quæstione tertia, & Caietanus 1. 2. quæstione 54. articulo 4. Ferrar. libr. 1. cont. Gentes cap. 56. & sumitur etiam ex Diuo Thoma aliis locis. Nam 1. 2. quæstione 51. articulo 2. & 3. dicit, habitus intellectuales acquiri per actus intellectus, & quæstione 14. articulo 4. ad tertium dicit, habitum scientiæ perfici per actum, cum ad nouas conclusiones extenditur, & non generari tunc alium habitum: at uero species intelligibiles non sunt per actus, sed potius ipse species sunt principia actuum, & quando scientia extenditur ad nouas conclusiones, certum est acquiri nouas species intelligibiles. Denique dicta quæstione 54. articulo 4. expresse dicit habitum esse simplicem qualitatem, & non collectionem purum: Ratione uero probatur, quia species intelligibiles non requiruntur ex parte potentis, sed ex parte obiecti, unde est simpliciter necessaria ad operationem & non tantum ad melius esse, sicut habitus, de quibus nunc agimus: ergo præter species intelligibiles necessarii sunt habitus in intellectu, qui iuuent ipsam potentiam ex parte eius, & ad assentiendum, & iudicandum facilem & promptam reddant. Pater consequentia, quia intellectus in ferendo iudicio difficultatem patitur, etiam post acquisitas species obiectorum: & ideo in principio magna inquisitione, & consideratione indiget: post consuetudinem uero, vel frequentiam actuum magnam experitur facilitatem: ergo signum est, acquiri habitum.

Ratio conclusi-
onis.

IV. Secundo idem declaratur inductione, nam in intellectu quidam sunt habitus qui dicuntur virtutes, & alii qui non sunt virtutes, ut infra dicemus. Et similiter quidam dicuntur practici, alii uero speculativi: hæc autem distinctiones uix, aut nullo modo possunt applicari ad species intelligibiles. Rursus, de habitibus, qui non sunt virtutes, negari non potest, quin sint distincti ab speciebus, quia etiam post acquisitas species, imo & post actuale considerationem medii, seu rationis assentiendi, adhuc intellectus est indeterminatus: ergo est capax habitus, quo in ea determinatione facilitatem, & promptitudinem acquirat. Dices eam determinationem esse à voluntate mouente intellectum, & ideo non esse necessarium habitum in intellectu, quia posita motione voluntatis, intellectus ex necessitate assentit. Respondetur etiam si in his actibus voluntas aliquo modo moueat intellectum, etiam ex parte eius postulare optimam dispositionem, ut prompte & facilius obediatur, maxime cum intellectus non moueatur à voluntate ad assensum huius rationali modo. Atque ita in assensu fidei diuinæ præter habitum præ assensionis, qui est in voluntate, ponunt Theologi in intellectu habitum fidei diuinæ, & proportionali modo datur habitus intellectualis fidei humanæ, vel opinionis.

V. Præterea habitus intellectuales, qui sunt virtutes,

ponuntur ab Aristotele libro 1. Ethicorum, capite 13. & libro 2. capite 1. & quinque numerantur lib. 6. capite 3. quarum duæ sunt practice, scilicet, ars, & prudentia: quas certe non constat consistere in solis speciebus, quæ facile acquiruntur, & memoria etiam mandatur, sed in alio habitu, magno usu, & habitudine acquisito. Vnde sæpe Aristotel. quoad hoc æquiparat duos habitus virtutibus moralibus, ut patet ex 9. Metaphysicorum & 2. Ethicorum, capite 1. Tandem de aliis virtutibus speculatiuis, quamuis minor appareat necessitas propter naturalem modum assentiendi: nihilominus tamen propter imperfectionem nostri intellectus, qui in his ueritatibus assensu quendis difficultatem patitur, necessarius est habitus facilitatem præbens: quod supra disputatione, in ipso habitu principiorum, & in habitu Metaphysicæ, quæ est naturalis sapientia, declarauimus. Est autem eadem, vel maior ratio de habitu scientiæ: quod magis perspicuum fiet inferius soluendo argumenta.

Tertio probatur hæc sententia, quia species intelligibiles secundum se sumptæ solum repræsentant res simplices, & incomplexas: ergo ex solis illis, vel ex quacunque collectione earum non fit homo sciens aut prudens, sed ex facilitate, & promptitudine utendi conuenienter his speciebus, & componendi, ac discurrendi, & præsertim iudicandi de rebus apprehensis, seu repræsentatis per illas: Dices propterea, dictum non esse ab authoribus prioris sententiæ, habitum esse species, vel collectionem specierum, sed species recte ordinatas, seu ordinationem specierum. Sed inquiri, quidnam sit hæc specierum ordinatio, nam species solum sunt qualitates quædam inherentes intellectui in actu primo, inter quas secundum se nullus potest intelligi ordo, nec secundum situm, cum sint in subiecto indiuisibili, nec secundum inherendi modum, quia una non hæret mediante alia, neque secundum aliquod aliud genus causalitatis, aut successione, ut per se constat. Igitur ordinatio specierum nihil esse potest, nisi habitus, quam intellectus acquirat ad ordinate utendum his speciebus, & recte iudicandum secundum illas.

Exponitur D. Thomæ sententia.

ET in hunc modum existimo interpretandum esse Diuum Thomam, quotiescunque habitum scientiæ appellat ordinationem specierum. Non enim solas species posuit in intellectu, ut ex aliis locis constat: nec intelligere potuit illam ordinationem esse aliquid reale additum speciebus, & intrinsece seu formaliter in eis existens, quia talis ordinatio intelligibilis non est, ut ostendi. Debet ergo intelligi de ordinatione quasi effectiua, seu extrinseca, quam habent species ex vi habitus scientiæ, cuius sunt ueluti instrumenta, nec refert quod in priori loco de ueritate ait Diuus Thomas, quod specierum aliquis ordinatio habitum efficit. Imo si hæc uerba in rigore sumantur potius nobis fauent, quia distinguit habitum ab speciebus. Vnde per ordinationem specierum ibi intelligere possumus non habitalem ordinationem sed actuale, id est, ordinatum usum earum, quo habitum acquirimus. Atque eodem modo vocat species *formale scientia*, quo modo loquendi maxime utitur comparando species ad phantasmata, nam hæc remote, & quasi per accidens comparantur ad scientiam, ob coniunctionem animi ad corpus: species autem intelligibiles immediate ac per se propter coniunctionem obiecti. Vnde, quia obiectum ipsum est quasi formale respectu cognitionis, & scientiæ, ideo hæc etiam ratione possunt species appellari *formale in scientia*: non uero quia formaliter sint ipsi habitus scientiæ. Quod uero ait D. Thomas scientiam habitum augeri acquirendo nouas species, non est intel-

intelligendum formaliter, sed causaliter, quia nimirum acquisitis nouis speciebus fit actus, quibus habitus augeatur. Non est autem inconueniens admittere, interdum nomine scientiæ significari ipsum habitum cum suis speciebus, & hoc modo aliquas denominationes accipere ratione specierum, non tamē propterea excluditur habitus iudicatiuus, ab speciebus distinctus.

Satis sit rationi dubitandi.

VIII. **A**D difficultatem ergo positam responderetur, quāuis intellectus sit potentia naturaliter agens, ex parte tamen obiectorum, & mediorum, quibus utitur ad ferendum de rebus iudicium, sæpe non satis determinari, neque necessitari: & tunc esse vtilem habitum ad inclinandum intellectum in vnam partem potius quam in aliam. Deinde, etiam quando ratio seu mediū asserendi est euident, non semper actu & formaliter applicatur, seu consideratur: habitus autem deferuit, vt feratur iudicium absq̃ expressa, & formali applicatione mediū. Vt in exemplo illo de actu scientiæ, quamuis ante habitum acquisitum non possit quis præbere assensum euidentem conclusioni, nisi adhibita formali & expressa demonstratione, tamen post acquisitum habitum non semper indiget illo formali discursu, sed proposita tali veritate, statim ex habitu illi præbet assensum euidentem. Et si quis postea velit demonstrationem applicat, etiam ad hoc erit utilis habitus, vt multo promptius & facilius possit uti speciebus ad applicandum propriū medium, quo talis veritas demonstranda est. Sicut etiam ad assensum scientificum, necessaria est euidentia, non tantum præmissarum, sed etiam illationis: & tamen non est necesse, vt quotiescunq̃ assensus scientiæ efficiendus est, feratur expressum ac formale iudicium de bonitate illationis, sed sufficit vt ex habitu id intellectus, tanquam quippiam certum & euident: & ad hoc multum deferuit habitus Dialecticæ. Deniq̃ eadem ratione, etiā circa prima principia potest acquiri habitus, quia licet in se sint per se nota, nos vero in eis agnoscendis sæpe difficultatem patimur. Vnde talis habitus deferuit, vt debite componendo ipsos terminos per species apprehensos, facilius veritatem intueamur in immediata eorum connexionē.

SECTIO V.

Utrum habitus sui propter efficiendum actum.

I. **I**N hac dubitatione explicanda est causa finalis habitus, vnde magis cōstat eius necessitas, vel utilitas. Et quia in iis rebus, quæ sunt veluti instrumenta per se primo ordinata ad operationē finis & effectus in idem coincidunt, simul explicamus effectum & efficiētiam in habitus. Ac deniq̃ quia hæc principia per se primo ordinata ad operationem suam, efficiētiam habent cū habitudine transcendentali, ad id, ad quod ordinantur, & inde sumunt suam rationem, vel speciem suam, ideo consequenter videndum erit, quomodo habitus possit hac ratione comparari ad actum, si de conuerso actus est effectus eius: & quo modo in hoc habitus & actus sibi adæquate, & vicissim respondeant.

II. **P**rimo igitur supposita significatione huius vocis habitus superius tradita, & quod hic solum agimus de propriis habitibus potentiarum animæ; dubitari non potest, quin aliquo modo sint propter operationem: nam ad hoc relinquuntur in potentia ex vi præcedentium actuum, vt illam faciliem reddant ad similes actus: alias superuacanei essent habitus, vt ex ha-

ctenus dictis satis constat. Ex quo colligitur duplex causalitas habitus, vna est formalis, quatenus per se ipsum immediatē afficit potentiā inclinādō eam in actus, seu obiecta: alia est circa ipsos actus, nam inclinando potentiā ad illos, causa est vt illi promptius, facilius, & delectabilius fiant. Et in iis quæ hæcenus diximus non est (quod ego sciam) diuersitas opinionum. Sed tota versatur in explicando modo huius causalitatis.

Prima sententia negans efficacitatem habitus.

ESt ergo prima sententia, quæ negat habitum efficere proprie & per se actum, seu solum remote, & per modum cuiusdam dispositionis esse conditionem quandam, qua posita sola potentia facilius exerceat actum. Hæc fuit opinio Aureoli, vt refert Capreolus in 1. distinctione 17. quæst. 1. artic. 2. in principio: & in eam inclinat Scot. ibi quæst. 2. & latius eam defendit Durand. in 3. distinct. 23. qu. 2. 3. & 4. Palud. ibi q. 2. Fundamentum eorum est, quia nihil est in actu quod per se possit fieri ab habitu: ergo habitus nō est principium per se effectuum actus. Antecedens patet, quia in actu considerare possumus, aut substantiam eius, aut intensionem, aut bonitatem, aut facilitatem, seu promptitudinem, vel delectationem qua fit: nihil autem horum potest esse ex efficiētia habitus, ergo. Probat̃ur minor quoad singulas partes, nam substantia actus per se fit à sola potentia, tū quia ipsa habet ad hoc sufficētem virtutem, vt satis constat ex actibus qui habitum præcedunt, qui sunt eiusdem substantiæ: tum etiam quia hi habitus non ponuntur propter substantiam actus: agimus enim de acquisitis, qui in hoc differunt à per se infusis. Atque eadem fere ratio est de intensione, tum quia intensio qualitatis non est aliquid distinctum à substantia, seu entitate qualitatis intensæ & in indiuiduo sumptæ, vt infra dicemus: actus autem in indiuiduo fit vt constans ex tot gradibus intensionis. Tum maxime quia potentia ex vi habitus nō potest facere actum intensiorem, quin potius sicut habitus supponit actum à quo fiat, ita habitus intensus supponit actum intensum à quo intendatur, & non potest esse principium actus intensioris se ipso: ergo potētia est sufficiens principium totius intensionis actus. Rursus bonitas, si sit moralis, neq̃ est communis omnibus actibus qui fiunt ex habitu, neque habet specialē rationem: si vero sit bonitas transcendentalis, non addit aliquid rei vltra substantiam vniuscuiusq̃ entitatis; ergo non magis potest fieri per se ab habitu, quam entitas, vel substantia ipsius actus. Facilitas vero, vel promptitudo, quod idem est, non est aliqua entitas vel modus realis in ipso met habitu, sed est de nominatio quædam proueniens ex parte operantis, quatenus ob aliquam conditionem, vel dispositionem expeditior est ad operandum; ergo ratione facilitatis non potest habitus per se influere in actum. Quin potius, ex eo quod hi habitus solum sunt propter facilitatem, plane colligitur, non concurrere vt principia per se effectiua actuum, sed solum vt dispositiones ipsius operantis, iuxta illud Philosophi 2. Ethicorum capite 5. *Habitus est, quo bene vel male nos habemus, ad actus.* Atque idem euidentius constat de delectabilitate, nam hæc est aliquid additum actui, sed prouenit ex diuersa apprehensione, vel dispositione ipsius operantis.

Secundo, principaliter argumentari possumus, quia actus non est inclinatio potentiæ ad actum: ergo neque est principium agendi actum. Patet consequentia, quia principium per se actus inclinatur in illum, & consequenter inclinatur subiectum, seu potentiam in qua residet. Antecedens autem patet, nam illa inclinatio vel est actus elicited ab ipso habitu: & hoc non, vt est per se notum, tum quia inquitur

III.

*Primum argumentum
pro sententia
proposita.*

IV.